Lisa 1. Kaasamise käigus esitatud märkuste arvestamise tabel

Ministeeriumid

Ettepaneku esitaja	Ettepanek/avaldus	Arvestamine
Haridus- ja Teadusministeerium	**1. Innovatsioonimäärus.** Oluline on suurendada TA-asutuste nähtavust määruses. Praegu on see kirjutatud ennemalt ettevõtjate vaates, kuid määruses tuleks sõnaselgelt viidata ülikoolidele, TA-asutustele, rakendusuuringute keskustele kui olulistele teadmussiirde osapooltele.	Arvestatud osaliselt seisukohapunktis 5.5 ja selle selgituses.
Haridus- ja Teadusministeerium	Kommertsialiseerimist võiks käsitleda laiemalt kui üksnes litsentsimine. Lisada võiks viited spin-off ettevõtete, ühisettevõtete jt teadmussiirde meetoditele IP väärtustamise raamistik peaks arvestama ka ülikoolidest lähtuvaid tehnoloogiaid, madalama TRL tasemega innovatsiooni.	Arvestatud osaliselt seisukohapunktis 5.1 ja 5.2 ning nende selgituses.
Haridus- ja Teadusministeerium	Ühise "turuplatsi" loomine on positiivne, kuid lisama peaks, et platvormi kasutajate hulgas peaks olema ka ülikoolid, TA-asutused.	Arvestatud seisukohapunktis 5.5 ja selle selgituses.
Haridus- ja Teadusministeerium	Väga tervitatav on EUIPO kompetentsikeskuse loomine ühise Euroopa metoodikaloomine IP väärtustamiseks ja IP-põhise finantseerimise arendamine. See annab sarnased eeldused erinevatele liikmesriikidele lähtudes sisust mitte ajaloost. IP väärtuse hindamine on kõigile problemaatiline - kui selleks saavad olema ühtsed reeglid ning seda teeks sõltumatu institutsioon, oleks see väga kasulik. Siiski, EUIPO ei peaks dubleerima teadmussiirde üksusi ülikoolides ja TA-asutustes, vaid see peaks looma lisaväärtust.	Arvestatud seisukohapunktis 5.5 ja selle selgituses.
Haridus- ja Teadusministeerium	Kohati läks määrus liiga detailseks - võiks kehtestada põhimõtted mitte menetlusreegleid.	Teadmiseks võetud. Kasutame saadud tagasisidet EL nõukogu töögrupi aruteludes.
Haridus- ja Teadusministeerium	**2. Regulatiivsed liivakastid** Algatuse positiivne külg on, et see tegeleb innovatsiooni reaalse testimise ja regulatiivse valideerimisega enne turule jõudmist. Siiski, vajalik oleks regulatiivsete liivakastide loomisel aktiivselt kaasata ka ülikoole, TA-asutusi, rakenduskõrgkoole, Rakendusuuringute keskusi jt teadmussiirdega tegelevaid organisatsioone. Sh nt 2(h) võiks sisaldada ka ülikoole, TA-asutusi vähemalt nende *knowledge transfer offices*	Arvestatud osaliselt seisukohapunktides 5.8 ja 5.9. Nõustume, et on oluline tagada teadmussiirdega tegelevate organisatsioonide

	5(g) võiks sisaldada ka *"including support for knowledge transfer, intellectual property management and technology commercialisation*". 3(1) võiks täiendada "*facilitating the commercialisation and deployment of research and innovation results*". Väga positiivne on, et soovitus näeb ette, et liivakastis osaleja võiks saada ametliku väljunddokumendi *(exit report*), mida saaks kasutada sertifitseerimisel, vastavushindamisel, standardimisel, turuleviimisel.	kaasamine regulatiivliivakastide käivitamisel ja rakendamisel. Liivakastides osalevad projektid võivad kohati olla väga erineva fookusega, mistõttu on oluline säilitada põhimõte, et konkreetse kaasamise vajadusi arvestatakse vajaduspõhiselt. Liivakasti olemus on erandkorras rakendatav järelevalvealune õiguslik erandiraamistik olukorras, kus kehtiv seadus takistab innovatsiooni. Seetõttu ei saa seda kujundada lahenduste äristamise instrumendina, sest järelevalvaja jaoks tähendab see rollikonflikti ning samuti võib tekkida küsimus regulatiivliivakasti õiguslikus legitiimsuses.
Haridus- ja Teadusministeerium	Kokkuvõttes: • tugevdada teadusasutuste, tehnosiirde organisatsioonide ja teadustaristute rolli • käsitleda regulatiivseid liivakaste teadmussiirde vahendina • tagada, et intellektuaalomandi väärtustamise ja rahastamise raamistik arvestaks ka varase faasi tehnoloogiate eripärasid.	Arvestatud üldiselt vt ülalpool.
Justiits- ja Digiministeerium	**Intellektuaalomand** **1. EUIPO (artiklid 32–35)**	Arvestatud seisukohapunktis 5.5 ja selle selgituses.

	JDM saab üldjoontes toetada algatuse eesmärki parandada intellektuaalomandi (IO) kommertsialiseerimist ning ettevõtjate võimalusi kasutada IO-d rahastamise kaasamisel. Väikese LR jaoks võib ELi-ülese IO väärtustamise raamistiku, IO litsentsimise ja võõrandamise platvormi ning IO-põhist rahastamist toetava andmestiku loomine anda lisaväärtust. Kompetentsikeskuse loomine aitaks ühtlustada EL IO kaardistamise, hindamise, avalikustamise ja finantseerimise praktikat. Praegu on valdkonna tegevused, standardid ja oskusteave killustunud ning liikmesriikide võimekus ebaühtlane. Ühine raamistik parandaks hindamisandmete kvaliteeti, võrreldavust ja usaldusväärsust. Ühine metoodika võib Eesti vaatest vähendada olukorda, kus pank või investor ei oska Eesti ettevõtte patenti, kaubamärki vms finantseerimisotsustes arvestada. Seeläbi võiks suureneda hinnangu usaldusväärsus ka piiriüleselt ning samuti vähendada hindamise kulusid. IO-mahukad ettevõtted muutuksid finantseerijate jaoks läbipaistvamaks. See toetaks innovaatiliste ja intellektuaalomandil põhinevate ettevõtete juurdepääsu rahastusele, nende kasvu, kestlikkust ja konkurentsivõimet ning aitaks Euroopa ettevõtetel oma intellektuaalomandi majanduslikku potentsiaali paremini kasutada. Ka Patendiameti hinnangul on põhjendatud paigutada kompetentsikeskus EUIPO juurde. EUIPO-l on toimiv koostöövõrgustik liikmesriikide intellektuaalomandiametite ja kasutajaühingutega ning kogemus Euroopa-üleste intellektuaalomandi andmekogude, ühiste teenuste ja koostöömehhanismide arendamisel. Senine koostöö, sealhulgas ettevõtjatele koos liikmesriikidega pakutav *IP Scan* teenus, näitab, et EUIPO suudab kaasata riiklikke ameteid ning korraldada ühiseid tegevusi tõhusalt. Läbirääkimistel oleks oluline eelkõige järgmiste aspektide täpsustamine.	Kasutame saadud tagasisidet EL nõukogu töögrupi aruteludes.
Justiits- ja Digiministeerium	**Raamistik peaks jääma tegelikult vabatahtlikuks ja paindlikuks. Raamistik peaks jääma vabatahtlikuks ja paindlikuks.** Peame põhjendatuks, et määruse ettepaneku artiklis 32 sätestatud IO väärtustamise raamistik ning artiklis 35 ette nähtud hindajate sertifitseerimine on kavandatud vabatahtlikuna. Sertifitseerimine ei tohiks olla IO väärtuse hindamise eeltingimus ning EUIPO väljastatud sertifikaat ei peaks andma konkreetsele väärtushinnangule siduvat ega eelduslikku õiguslikku tähendust. Oluline on tagada, et raamistiku vabatahtlikkus säiliks ka praktikas. Seetõttu tuleks vältida olukorda, kus ELi sertifitseeritud hindaja kasutamine või ELi metoodika järgimine muutub pankade, avaliku sektori rahastajate või ELi toetusmeetmete tingimuste kaudu sisuliselt kohustuslikuks. Samas võivad ühtsed ja läbipaistvad hindamispõhimõtted suurendada IO väärtushinnangute usaldusväärsust ning aidata finantseerijatel paremini hinnata ettevõtete intellektuaalomandi majanduslikku potentsiaali. Selleks peab raamistik olema proportsionaalne, praktiliselt rakendatav ja piisavalt paindlik, et arvestada nii ettevõtete suuruse, liikmesriikide turuolukorra kui ka eri liiki IO õiguste eripäraga. Näiteks patentide, kaubamärkide, disainilahenduste, autoriõiguste ja ärisaladuste majandusliku väärtuse hindamine eeldab erinevate asjaolude arvestamist. Registreeritud õiguse olemasolu ei tähenda iseenesest, et sellel oleks kindel turuväärtus. Patendi puhul võivad väärtust mõjutada muu hulgas õiguskaitse territoriaalne ulatus ja järelejäänud kestus, patendi	Arvestatud seisukohapunktis 5.5 ja selle selgituses. Kasutame saadud tagasisidet EL nõukogu töögrupi aruteludes.

	kehtivuse vaidlustamise risk, tehnoloogia areng, turupotentsiaal, litsentsilepingud ning kolmandate isikute õigused. Seetõttu peaks ELi raamistik pakkuma eelkõige ühtseid hindamispõhimõtteid ja metoodilist tuge, mitte looma ettekujutust, et intellektuaalomandile on võimalik määrata üks objektiivne või ametlik ELi tasandil tunnustatud väärtus. Raamistiku eesmärk peaks olema suurendada hindamise läbipaistvust ja usaldusväärsust, säilitades samal ajal hindamise paindlikkuse ning ettevõtjate valikuvabaduse.	
Justiits- ja Digiministeerium	**Tuleks tagada süsteemi kättesaadavus VKE-dele, iduettevõtjatele ja teadusasutustele.** Väärtustamise ja sertifitseeritud hindajate kasutamise kulud ei tohiks muuta süsteemi väiksematele ettevõtjatele praktiliselt kättesaamatuks. Artiklis 34 sisalduv nõue, et hindamise tasud peavad olema läbipaistvad, mõistlikud ja hindamise olemuse ning keerukusega proportsionaalsed, on seetõttu oluline.	Arvestatud seisukohapunktis 5.6 ja selle selgituses. Kasutame saadud tagasisidet EL nõukogu töögrupi aruteludes.
	Tuleks selgelt määratleda EUIPO, LR IO ametite jt seotud asutuste rollijaotus. EUIPO pädevuse laiendamisel IO kommertsialiseerimise ja IO-põhise rahastamise valdkonda tuleks vältida liikmesriikides juba olemasolevate teenuste dubleerimist. Eesti ülikoolidel, ettevõtlusorganisatsioonidel, Patendiametil on või on kujunemisel vastavad kompetentsid. Eesti vaatest võiks sobiv mudel olla selline, kus EUIPO arendab ELi-üleseid metoodikaid, andmestikke, digitaristut ja piiriülest turgu, kuid ettevõtjatele suunatud praktiline nõustamine ja tugiteenused toimivad koostöös liikmesriikide IO-ametitega (ja teiste vastavat ülesannet teostavate asutustega, nt EIS) ehk konkreetsele kliendile võimalikult lähedal. Eesti puhul võiks selles mudelis olla oluline roll Patendiametil, kelle strateegiliste eesmärkidega on kooskõlas ettevõtjate toetamine IO väärindamisel ja kommertsialiseerimisel. Ka Patendiamet peab võrgustikupõhist lähenemist oluliseks, samuti LR ametite sisulist ja järjepidevat kaasamist nii kompetentsikeskuse, IO turuplatvormi kui ka uute teenuste kujundamisse ja rakendamisse. LR ametite osalemine aitab võtta arvesse LR ja nende ettevõtjate eripära, tagab teabevahetuse ning võimaldab arenduste eri etappides kaasa rääkida. Eesti ettevõtjate, teadusasutuste ja teiste õiguste omajate vajadusi tuleb arvestada nii raamistiku, standardite, andmekogude kui ka nõustamisteenuste väljatöötamisel. Lisaks oleks ettepaneku artikli 35 puhul vajalik selgitada, kuivõrd vastavad nõutavale kutsetaustale nt Euroopa ja Eesti patendivolinikud ning millistel tingimustel on kättesaadavad vastavad koolitused ja eksamid.	Arvestatud seisukohapunktis 5.5 ja selle selgituses. Kasutame saadud tagasisidet EL nõukogu töögrupi aruteludes.
Justiits- ja Digiministeerium	**Oluline on olla kindel, et kavandatav raamistik on ühilduv IO litsentsimise, üleandmise ja tagatisena kasutamise õigusliku raamistikuga.** JDM on mõned aastad tagasi tellinud analüüsid tööstusomandi esemete litsentsimise ja pantimise kohta eesmärgiga hinnata muu hulgas võimalusi IO tõhusamaks kommertsialiseerimiseks. Selles kontekstis on eriti oluline tähele panna, et innovatsioonimääruse ettepaneku artikli 33 lõikes 5 on nimetatud võimalus uurida ELi-ülese IO pantide	Kasutame saadud tagasisidet EL nõukogu töögrupi aruteludes.

	registri loomist. Enne tuleks aru saada, milline oleks selle registri (õiguslik) tähendus ning kuidas suhestuks ELi register LR registrite ja ka pantimist puudutavate normidega. Eristada tuleb registrit, mis üksnes koondab teavet IO-le seatud tagatiste kohta, ning registrit, mille kandest sõltub pandi tekkimine, järjekoht või kehtivus kolmandate isikute suhtes (praegusel juhul tundub siiski, et eesmärk ei ole sedalaadi lahenduse pakkumine). EUIPO 2026. aasta uuring tunnistab ühe IO-põhise rahastamise takistusena just IO tagatisi puudutavate õigusnormide vähest harmoneeritust. Nö tehnilise ELi registri loomine ei lahenda iseenesest eelnimetatud küsimusi ja seega tuleks need enne registri loomist eraldi läbi mõelda. Võib ka kaaluda, kas viide sellisele võimalusele ei võiks sisalduda kuskil ettepaneku põhjenduspunktis. Vastava registri loomine ja selleks õigusaktide koostamine on ülimahukas projekt ning see tähendaks ühtlasi, et kõikides riikides peab olema vastav kohustuslik regulatsioon. Tekib küsimus ka selle registri asjakohasena hoidmise kohustuse kohta. Ehk tegemist oleks äärmiselt ambitsioonika ning mahuka ettevõtmisega, mis kindlasti ka eraldi mõjuhinnangut eeldaks.	
Justiits- ja Digiministeerium	**Saame põhimõtteliselt toetada artikli 32(3)b kavandatud ELi-ülest IO litsentsimise ja võõrandamise platvormi.** Eriti Eesti ettevõtjatele ja teadusasutustele võib piiriülene platvorm suurendada potentsiaalsete litsentsisaajate ja investorite ringi. Platvorm peaks siiski olema vabatahtlik ning täiendama, mitte dubleerima olemasolevaid riiklikke ja erasektori teenuseid. Samuti peaks olema selge, et IO registrisse kandmine või platvormil pakkumine ei tähenda EUIPO kinnitust nt õiguse kehtivuse kohta. Jääb siiski hetkel veel segaseks, mil moel ja tingimustel oleks see platvorm ühildatav LR IO registritega.	Kasutame saadud tagasisidet EL nõukogu töögrupi aruteludes.
Justiits- ja Digiministeerium	**2. Andmed ja konfidentsiaalsus (artiklid 32-33)** Ettepanek sisaldab andmete ja konfidentsiaalsuse kaitseks mitmeid olulisi tagatisi, kuid JDM hinnangul vajaksid need läbirääkimistel täpsustamist. Artikli 32 kohaselt hakkaks EUIPO muu hulgas looma IO litsentsimist ja võõrandamist vahendavat digitaalset platvormi (art 32(3)b) ning IO-põhise rahastamise kohta tõendusandmebaasi (art 32(3)g). Ettepaneku artikli 33 kohaselt võib EUIPO koguda IO tagatisena kasutamise ja muude IO-põhiste finantseerimistehingute kohta muu hulgas andmeid tehingu suuruse ja omaduste, IO liigi, IO väärtustamise, ka laenu ja tagatise väärtuse suhte kohta. Ettepaneku kohaselt kogutakse selliseid andmeid vabatahtlikult ning tegemist peab olema anonüümitud või muude mitteisikuliste andmetega. IO-ga tehtud tehingute andmekogu loomine võib ühelt poolt pakkuda hindamiseks vajalikke võrreldavaid andmeid ja sellega vähendada sõltuvust tasulistest eraandmebaasidest. Samas andmete kogumise, kasutamise, kvaliteedi ja konfidentsiaalsuse põhimõtted tuleb enne süsteemi rakendamist selgelt kindlaks määrata. Samuti tuleb hinnata, millisel viisil ja ulatuses saab kasutada riiklikke andmekogusid ning kuidas tagada liikmesriikide osalemine andmemudeli kujundamises.	Arvestatud seisukohapunkti 5.6 selgituses.

	Seetõttu võiks Eesti taotleda järgmisi täpsustusi: 1. **andmete minimaalsuse põhimõte** – EUIPO peaks koguma üksnes selliseid tehinguandmeid, mis on IO-põhise rahastamise turu toimimise analüüsimiseks tegelikult vajalikud; 2. **ärisaladuste kaitse tagamine kogu andmete elutsükli jooksul** – kaitse peaks hõlmama andmete kogumist, EUIPO-le edastamist, säilitamist, ühendamist teiste registrite andmetega, analüüsimist ja avaldamist; 3. **diferentseeritud juurdepääs andmetele** – avalikud andmed, pädevatele asutustele või teadusuuringuteks kättesaadavad andmed ning konfidentsiaalsed tehinguandmed peaksid moodustama erinevad juurdepääsutasemed. Ettepanek iseenesest juba võimaldab artikli 33 alusel kujundada diferentseeritud ja proportsionaalseid juurdepääsureegleid, Eesti võiks toetada selle põhimõtte selgemat sätestamist määruses endas; 4. **selged reeglid registrite ühendamise kohta.** Artikli 33 kohaselt võib süsteem kasutada andmeid IO registritest, äriregistritest ja IO-le seatud pantide registritest. Registrite tehniline ühendamine võib võimaldada seni eraldiseisvate andmete kombineerimise kaudu tuletada ettevõtja kohta uut tundlikku äriteavet. Seetõttu peaks määrus või selle alusel kehtestatavad tehnilised standardid sisaldama muu hulgas piisavaid meetmeid ka sellise andmete kombineerimise vastu. Lisaks on vaja selgitada ka seda, mil moel LR-de erinevatest registritest pärit info keskse andmebaasiga ühilduma peaks nii, et sellest määruse ettepanekuga soovitud tulu tõuseks.	
Justiits- ja Digiministeerium	**3. Intellektuaalse omandi küsimused TA hangetes (artikkel 19).** Lisaks MKM-i küsimustes nimetatud sätetele peab JDM oluliseks määruse ettepaneku artiklit 19, mis reguleerib TA hangetes loodud intellektuaalse omandi kuuluvust ja kommertsialiseerimist. Toetame lähtekohta, mille kohaselt saavad TA hanke käigus töövõtja loodud IO õigused üldjuhul töövõtjale jääda, võimaldades tal tulemusi ka endal edasi kasutada. Täiendavat analüüsi/läbimõtlemist vajavad aga sellisel juhul avalikule hankijale antavad ulatuslikud õigused nõuda teatavatel tingimustel IO litsentsimist või üleandmist, sh mõnel juhul ilma hüvitiseta (*reasonable period, best efforts to commercialise, legitimate reasons, public interest, fair and reasonable conditions*). Samuti tuleks analüüsida, kas võimalus sundida IO-d litsentseerima või üle andma ilma hüvitiseta on piisavalt täpselt piiritletud ning kuidas see suhestub olemasoleva EL ja LR õigusega (IO õigus, tehingute tegemist puudutavad regulatsioonid). Väga täpselt üritatakse reguleerida seda, millal kellele mis õigused jäävad, mis ühtlasi ka sekkub tegelikult avaliku hankija õigusesse ise otsustada hanketingimuste üle. Ühest küljest on jah tegemist avalike hangetega, aga arvestades ka õigusakti otsekohalduvust, siis võiks ehk jätta natuke suurema paindlikkuse. TA hanked on väga erinevad. Need võivad puudutada tarkvara,	Arvestatud seisukohapunktis 5.6 ja selle selgituses. Kasutame saadud tagasisidet EL nõukogu töögrupi aruteludes.

	meditsiinitehnoloogiat, leiutisi, andmeanalüüsi või täiesti uute tehnoloogiate väljatöötamist. Kõigi nende puhul ei pruugi üks ja sama õiguste jaotamise mudel olla sobiv. Täiendavalt vajab selgitamist ainulitsentsi ja lihtlitsentsi eristamine, eelkõige artikli 19 lõikes 9 sätestatud teavitamiskohustuse ja hankija õigus ainulitsentsi andmine vaidlustada. Ebaselge on muu hulgas, millistel tingimustel võib hankija sellisele litsentsimisele vastu vaielda ja kuidas saab töövõtja anda ainulitsentse, kui tellijal on ka õigus kasutamiseks olemas (vt VÕS § 370). Samuti vajavad täpsustamist ettevõtja kommertsialiseerimiskohustuse sisu, hankijale antavate tasuta kasutusõiguste ulatus ning tingimused, mille korral võib hankija nõuda intellektuaalomandi õiguste litsentsimist või üleandmist. Eelkõige peame küsitavaks võimalust nõuda ettevõtjalt õiguste üleandmist ilma hüvitiseta. Kokkuvõttes leiame, et kavandatav regulatsioon võib suurendada ettevõtjate, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate halduskoormust ning õiguslikku ebakindlust. Seetõttu tuleks artiklit 19 lihtsustada ja tagada, et kehtestatavad kohustused oleksid ettevõtjatele arusaadavad, ettenähtavad ning proportsionaalsed määruse eesmärkidega. Tekib küsimus, kas nii üksikasjalik intellektuaalomandi lepingutingimuste regulatsioon peab üldse sisalduma vahetult kohaldatavas ELi määruses või piisaks ühtsetest miinimumpõhimõtetest, mida täiendavad hankijate ja ettevõtjate lepingulised kokkulepped. *PS: Lg 6 eestikeelses tekstis on punkt b alapunktid a ja b, aga peaksid olema i ja ii.*	
Justiits- ja Digiministeerium	**Küberturvalisus** • Küberturvalisuse 2. määruse ettepanek vs innovatsioonimääruse ettepanek o Ettepanekust ei ole üheselt selge, mil määral innovatsioonimääruse ettepanek suhestub küberturvalisuse 2. määruse ettepanekuga (COM/2026/11)[1], mille IV jaotis (artiklid 98–117) määratleb IKT tarneahelate turvalisusega seotud nõuded. Selles jaotises on ka nõuded olukorraks, kui kolmas riik põhjustab IKT tarneahelate tõsise ja struktuurse mittetehnilise riski, st see kolmas riik määratakse IKT tarneahelate jaoks küberturvalisuse seisukohast muret tekitavaks riigiks. Selle tulemusena ei ole sellest kolmandast riigist pärit suure riskiga tarnijatel mh üldreeglina õigust „osaleda direktiivi 2014/24/EL ja 2014/25/EL ülevõtmise õigusaktide kohaselt korraldatud riigihankemenetlustes IKT-komponentide või IKT-komponente sisaldavate komponentide pakkumiseks, mida kasutatakse artikli 102 kohaselt kindlaks määratud olulistes IKT-varades“. o Artikkel 6 lõige 1 (tekstis lõige 4) näeb ette, et „ettevõtjate rühmad loetakse [artikli 15 kohastele] kvalifitseerimiskriteeriumitele vastavaks, kui: (a) ühel rühma kuuluval ettevõtjal on olemas vajalik tehniline ja kutsealane suutlikkus või majanduslik ja finantssuutlikkus või […]. o Kuigi innovatsioonimääruse ettepanek (vt ettepaneku artikkel 2 lõike 3 punkti a) ei kohaldu riigihangetele, mis kuuluvad „direktiivide 2014/23/EL, 2014/24/EL ja	Kasutame saadud tagasisidet EL nõukogu töögrupi aruteludes.

	2014/25/EL kohaldamisalasse“, siis innovatsioonimääruse ettepaneku teksti tulemusena saavad küberturvalisuse 2. määruse alusel välistatud kõrge riskiga tarnijad (mis on seotud eelmainitud muret tekitava kolmanda riigiga) justkui ikkagi osaleda innovatsioonimääruse ettepaneku kohastes riigihangetes. Seda juhul, kui suure riskiga tarnijad osalevad „ettevõtjate rühmas“, mis vastab innovatsioonimääruse ettepaneku artikli 6 lõike 1 tingimustele. o Seetõttu – kas innovatsioonimääruse ettepanekut tuleks täiendada viisil, millega ei ole küberturvalisuse 2. määruse ettepaneku alusel suure riskiga tarnijaks määratud isikul võimalik osaleda teadus- ja arendusteenuste hankemenetluses? Nt lisades see välistus artiklisse 14? o Või on siin tõstatatud aspekt kaetud ettepaneku artikli 6 lõike 5 punktiga a (*Kui see on põhjendatud lepingu laadiga ja kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, võivad avaliku sektori hankijad (a) teha lõike 1 teise lõigu punktist a või b erandeid teatavate eriti oluliste ülesannetega seotud kvalifitseerimiskriteeriumide puhul;)?* o Kuidas eeltooduga suhestub ka innovatsioonimääruse ettepaneku artikkel 9 lõige 6 ning artikli 11 lõiked 1-3? Ehk et kas ka nende sätete koosmõju tõttu on võimalik välistada teadus- ja arendusteenuste hankemenetlusest need suure riskiga tarnijad, kes on tuvastatud küberturvalisuse 2. määruse ettepaneku alusel? o Või siis on see kaudselt kaetud ka innovatsioonimääruse ettepaneku artikli 14 (*Valikulised kõrvalejätmise alused*) lõike 1 (*Avaliku sektori hankija võib ettevõtja, sealhulgas ettevõtjate rühma üksiku liikme teadus- ja arendusteenuste hankemenetluse käigus igal ajal teadus- ja arendusteenuste hankemenetluses osalemisest kõrvale jätta, kui*) punktiga g (*avaliku sektori hankija saab mis tahes asjakohasel viisil, sealhulgas salastatud teabe või avalikkusele avaldamata teabe abil tõendada liikmesriikide pädevate asutuste hinnangut, mille kohaselt ettevõtja ei ole piisavalt usaldusväärne, et välistada riske liidu või ühe või mitme liikmesriigi julgeolekule ja avaliku turvalisuse huvidele;*)? o Või on see kaetud artikli 18 lõikega 3, mis võimaldab teatud olukorras seada hanke esemeks olevaks teadus- ja arendusteenuste tingimuseks ka tingimuse harmoniseeritud/Euroopa standardi kasutamiseks, mis on antud küberturvalisuse 2. määruse alusel? Seda siis seetõttu, et küberturvalisuse 2. määruse alusel suure riskiga tarnijal ei ole võimalik mh esitada Euroopa küberturvalisuse sertifikaadi samaise taotlust või olla selle omanik.	

	o Innovatsioonimääruse ettepaneku artikli 28 (*Julgeolekukaalutlused teadus- ja arendusteenuste hangetes*) lõige 5 ütleb, et „avaliku sektori hankija saab ettevõtja teadus- ja arendusteenuste hankemenetlusest selle käigus igal ajal kõrvale jätta, kui ettevõtja on määratud suure riskiga tarnijana vastavalt [küberturvalisuse 2. määrusega] seoses IKT-komponentide tarnimisega või selliste komponentide tarnimisega, mis sisaldavad IKT-komponente, mida kasutatakse peamistes IKT-varades“. Samas on see säte üsnagi lõpu poole ehk ma oleksin seda algselt eespoolt otsinud/oodanud – kuid vähemalt on midagi ikkagi olemas, sh on see nõue praktiliselt mõeldud „iga ajahetke või etapi“ kohta. [1] Menetluse number 2026/0011/COD: https://eur-lex.europa.eu/procedure/ET/2026_11	
Justiits- ja Digiministeerium	• Innovatsioonimääruse ettepaneku artikkel 28 lõige 6 o See lõige näeb ette: „Kui on tõendeid, et meetmete erinevused mõjutavad siseturu toimimist, on komisjonil käesoleva määruse täiendamiseks õigus kooskõlas artikliga 39 vastu võtta delegeeritud õigusakte, millega kehtestatakse kohustuslikud tehnilised spetsifikatsioonid, kvalifitseerimiskriteeriumid, pakkumuste hindamise kriteeriumid või lepingu täitmise klauslid teadus- ja arendusteenuste konkreetsete kategooriate või nende kavandatud tulemuste jaoks, kui sellised elemendid käsitlevad kindakstehtud ja konkreetseid liidu huve, mis on seotud julgeoleku ja avaliku turvalisusega.“. o Kas siinse volituse puhul on oht, et EL hakkab sekkuma liikmesriigi pädevusse, kuna need delegeeritud õigusaktide peaksid ju mh ette nägema tehnilised nõuded ja kriteeriumid, mis on seotud julgeoleku ja avaliku turvalisusega? Või on siin „julgeolek ja avalik turvalisus“ mõeldud laiemalt kui liikmesriigi oma ehk ELi tasandil?	Kasutame saadud tagasisidet EL nõukogu töögrupi aruteludes.
Justiits- ja Digiministeerium	• Innovatsioonimääruse ettepaneku artikkel 29 lõige 2 o Selle lõike sissejuhatuses on mh laused „Enne teadus- ja arendusteenuste hankelepingu lõpetamist või ettevõtja kõrvalejätmist teeb avaliku sektori hankija kirjaliku hindamise. Avaliku sektori hankija võtab eelkõige arvesse järgmist: (a) julgeolekule või avalikule turvalisusele avalduva ohu suurus; (b) lõpetamise või kõrvalejätmise mõju avalike teenuste osutamisele; (c) alternatiivsed leevendusmeetmeid, nagu lepingu muutmine või tõhustatud järelevalve.“. o Kuna siin on tegemist hankija kohustusega vastav kirjalik hindamine st dokument teha, siis see on avaliku ülesande käigus loodud teave, mida võidakse ka avaliku teabe seaduse alusel teabenõude korras välja küsida.	Hankeid oleme käsitlenud seisukohtades 5.2 ja 5.3. Kasutame saadud tagasisidet EL nõukogu töögrupi aruteludes.

	o Seetõttu – kas peaks innovatsioonimääruse ettepanekus ja/või Eesti seaduses (nt AvTSis) olema säte, millega vastav teave on juurdepääsupiiranguga teave?	
Justiits- ja Digiministeerium	• Innovatsioonimääruse ettepaneku artikkel 30 o Vastav artikkel on seotud küberturvalisuse nõuetega, st siin tuuakse seos küberkerksuse määrusega (määrus (EL) 2024/2847). Samuti võimaldatakse avaliku sektori hankijatel kehtestada digielemente sisaldavatele toodetele ka täiendavaid küberturvalisuse nõudeid (seda siis teatud tingimustel). Lisaks korratakse siinses artiklis (lõige 4) sisuliselt seda, mis on ette nähtud ettepaneku artikli 28 lõikes 5, kuid selle erisusega, et selles ei ole otsest viidet küberturvalisuse 2. määrusele. o Need lõiked on ok ehk nende puhul eraldi kommentaari kohe pole.	Teadmiseks võetud.
Justiits- ja Digiministeerium	**Lepinguõigus:** Artikliga 19 piiratakse tuntavalt hankija otsustusruumi, millistel tingimustel ta saab hankeid välja kuulutada. Samas avaldub mõju ka lepinguvabadusele, sest määrus piirab ka tuntavalt seda, millise sisuga lepinguid hankeprotsessi tulemusena võib sõlmida. Määrus kirjutab ette IO õiguste põhilise jaotuse ning nõuab, et avaliku ostja ja töövõtja vahel toimuks riskide ja hüvede jagamine turutingimustel. Reeglid on väga detailsed ja erandid kitsad. Juhul, kui hankija kasutab võimalikke erandeid IP kuuluvuse osas, siis peab ta seda juba hankes põhjendama et ehk ka siis ei jäeta tegelikult eriti palju lepinguliste läbirääkimiste hooleks. Saab väita, et määrus läheb kaugemale hangete menetlusreeglite harmoniseerimisest ning reguleerib (liiga) detailselt R&D hankelepingute sisulist riskide, hüvede ja intellektuaalomandi jaotust. Tuleks hinnata, kas sellise ühtlustamise ulatus on siseturu eesmärgi saavutamiseks vajalik ja proportsionaalne. Kui vaadata küsimust innovatsioonipoliitika prisma kaudu, saab sekkumist põhjendada, sest teadus- ja arendustegevuse hangete/kommertskasutusele eelnevate hangete reguleerimisega püüab KOM vältida olukorda, kus avalik sektor ostab odavalt ära kogu tulevase innovatsioonipotentsiaali. Isegi kui eesmärk on põhjendatud, võiks norm tervikuna olla paindlikum ning lubada rohkem põhjendatud kõrvalekaldeid (praegu lõikes 10 väga kitsalt, aluseks vaid sisuliselt riiklik julgeolek). Määrus toimib hankevaldkonna eriregulatsioonina ja mõjutab eelkõige seda, milliseid tingimusi peab avalik hankija R&D hangetes kasutama. VÕS-i kohaselt oleksid samasugused kokkulepped ka praegu lubatud, mistõttu on pigem reguleerimisalasse kuuluva valdkonna eripärade küsimus (riigihankeõigus, R&D valdkonna reguleerimine laiemalt), kuidas konkreetselt EL vastavat õigust mõistlik kujundada oleks. TÕT viimase küsimuse puhul arvamust avaldada ei soovi.	Arvestatud seisukohapunktis 5.2 ja selle selgituses. Toome seletuskirjas esile, et toetame innovatsiooni edendavaid riigihankeid, mis suunavad liikmesriikide ostujõu innovaatiliste toodete ja teenuste arendamisse ning aitavad ettevõtetel saada riigist esimese referentskliendi, vältides samas liigset reguleerimist ja jäiku reegleid.
Justiits- ja Digiministeerium	**Andmekaitse:** Eelnõu artikliga 26 reguleeritakse konfidentsiaalsuskohustust ja isikuandmete kaitsega seonduvat. Hetkel selle sättega probleeme ei näe - tunduvad olevat riigihangete puhul kohaldatavad	Teadmiseks võetud, kasutame saadud tagasisidet EL nõukogu töögruppide aruteludes.

	standardnormid EL õiguses, kuid siin on RAMil ekspertteadmine, kuivõrd konfidentsiaalsuskohustus riigihangetes on Riigihangete seaduses erinormina reguleeritud.	
Kliimaministeerium	Palume ELi innovatsiooniteemaliste algatuste kohta seisukohtade koostamise juures arvestada järgmiste kommentaaridega: Ringmajanduses on üheks oluliseks kitsaskohaks, kuidas tunda ära häid uudseid ideid ehk nö „kuldsed nokitsejad“, mis kunagi olid Eestis hädavajalikud oskused. Kuna jäätmemajandus on hästi reguleeritud, siis kiputakse uudsete ideede tuules olukorda ära kasutama ning keeruline on pakkuda lihtsustatud võimalusi ilma pideva kontrollita. See aga takistab innovatsiooni ja ärimudelite arendamist. Näiteks tekstiiltoodete korduskasutus pakub EL majandusele olulist lisandväärtust aga kui selle käigus välditakse jäätmekäitlusega seotud kulusid (sh eksport kolmandatesse riikidesse), siis ei täida see oma eesmärki, vaid pakub võimalust kiirelt kasu teenida. Seetõttu on oluline luua ELis ühtne raamistik aitamaks ettevõtetel kontrollitud tingimustes testida uuenduslikke tehnoloogiaid ja ärimudeleid, vähendada õiguslikku ebakindlust (antud juhul jäätmed vs toode staatus) ning kiirendada uudsete lahenduste turule jõudmist ilma, et peaksime nende arengut suuremas mahus subsideerima. Samas tekib EL ühtsete reeglite seadmisel mure, et need ei arvesta väikeste riikide eripäradega ja on mõeldud suurte mahtude jaoks.	Arvestatud üldiselt seisukohapunktis 5.1 ja regulatiivliivakaste puudutavates seisukohtades.
Kliimaministeerium	Lennunduses on uuslennunduse ja mehitamata lennundusega seotud testimise võimalused sektorile äärmiselt olulised, et edasi arendada nii õhusõidukite lennukõlblikkust kui teenuseid, mis võimaldaks äriliste lennuteenuste osutamist mehitamata õhusõidukitega nii maa- kui linnalises piirkonnas. Probleem on eeskätt konventsionaalsete lennundusnõuete täitmise vajalikkus ja riskide maandamiseks vajalike meetmete rakendamine, mis sageli ei võimalda testimist algfaasis, vaid selleks peab omama ekspertteadmisi lennundusohutuse tagamisest. Testimise soodustamiseks on KOM välja töötanud muudatused sõjalise liikuvuse paketi raames, mis loob võimalused mehitamata lennunduse testkeskkondade loomiseks ja võimaldab valdkonnas pädevatel asutustel (lennuametitel) ka vastavaid protsessesse toetada ilma et kehtestataks lennundusettevõtetele sarnaseid nõudeid. Oluline on, et liivakastide võimaldamine reguleeritakse ainult lennundusvaldkonna õigusaktide hulgas (sõjalise liikuvuse paketi raames muudetakse ja täiendatakse EASA alusmäärust), vältima peaks erinevate majandusvaldkonna regulatsioonides spetsiifiliste normide loomist, mis tooks kaasa liigse killustatuse ja valdkonna ülereguleerimise.	Arvestatud läbivalt ning regulatiivliivakaste puudutavates seisukohtades.
Kliimaministeerium	Merenduse vaates samamoodi tervitame algatust ning peame oluliseks, et lõpptulemus püsiks kooskõlas kõigi muude varasemate merendust puudutavate strateegiatega nagu sadamate- ja meretööstusestrateegiad, waterborne declaration jt.	Teadmiseks võetud.
Rahandusministeerium	Meie üldine VV-s kinnitatud seisukoht on olnud: **Eesti toetab eristust, kus riigihanke menetlusreeglid („kuidas osta“) on koondatud riigihangete direktiivi, vältimaks vastuolulisi erinõudeid ja õiguslikku ebakindlust. Sektoraalsetes**	Arvestatud seisukohapunktis 5.2 ja selle selgituses.

	õigusaktides peaksid sisalduma vaid valdkondlikud eesmärgid („mida osta“) ning tuleb tagada, et sektoraalsed õigusaktid oleks kooskõlas riigihangete põhimõtetega ja ei loodaks paralleelseid menetlusreegleid. Jääme sama seisukoha juurde. Järelikult tuleks ka selle määruse väljatöötamisel silmas pidada 9.09.2026 avaldatud riigihangete määruse (PPA) ettepanekut, ning mitte tekitada paralleelseid reegleid innovatsioonimäärusesse. Suures ulatuses on tegemist kattuvate reeglitega. Leiame, et reeglite dubleerimine ei ole põhjendatud. Juhul kui siiski otsustatakse dubleerida, siis tuleks Komisjonil tagada, et reeglid on ühesugused, või ainult väga põhjendatud juttudel on erinevused. See hõlbustab oluliselt reeglite rakendamist ja teeniks üldist riigihangete lihtsustamise eesmärki. PPA ettepaneku keskne eesmärk on koondada hankemenetluse reeglid ühte horisontaalsesse õigusakti ning piirata sektoripõhistes õigusaktides hankemenetluse regulatsiooni üksnes vältimatult vajalikule tasemele. Samal ajal sisaldab Euroopa Innovatsioonimääruse eelnõu ulatuslikku ja detailset hankemenetluse regulatsiooni. Praktikas võivad innovatsiooniprojektid hõlmata samaaegselt teadus- ja arendustegevust, prototüübi loomist, piloteerimist ja lahenduse kasutuselevõttu. Sellistel juhtudel ei pruugi olla selge, kas kohaldada PPA-d, Innovatsioonimäärust või mõlemat õigusakti paralleelselt. Õigusselguse ja halduskoormuse vähendamise huvides tuleks vältida olukorda, kus innovatsioonihangete regulatsioon jaguneb kahe eraldiseisva, kuid sisuliselt väga sarnase menetlusraamistiku vahel. Innovatsioonimäärus näeb hankijale ette kohustusliku tähtaja menetluse läbiviimiseks. Leiame, et sellise tähtaja sätestamine ei ole vajalik ja võib kahjulikult mõjuda otsuste sisulisele kvaliteedile sundides hankijaid kiirustama. Kohustuslike ettemaksete asemel võiks kaaluda lahendust, kus hankija võib teha ettemakseid või anda ettevõtjatele auhindu või maksta osalemistasu lahenduste väljatöötamisega seotud kulude hüvitamiseks. Euroopa Innovatsioonimääruse mõjuhindamise kvaliteedikontrolli käigus tõstatas õiguskontrollikomitee vajaduse tagada suurem kooskõla tulevase ELi riigihangete reformiga ning vältida võimalikku kattuvust kahe algatuse vahel. Peame oluliseks seda lähenemist läbirääkimistel jätkuvalt järgida ning vältida põhjendamatut kattuvust Euroopa Innovatsioonimääruse ja PPA vahel. Eeltoodust tulenevalt toetame 12.10.2026 kohtumise memos käsitletud kolmandat stsenaariumit, mille kohaselt viiakse kõik Euroopa Innovatsioonimääruse 2. peatükis sisalduvad hankemenetluse sätted üle PPA-sse. See lahendus oleks kõige paremini kooskõlas Eesti senise põhimõttelise seisukohaga, mille	

	kohaselt peaksid riigihanke menetlusreeglid („kuidas osta“) sisalduma ühes horisontaalses õigusaktis ning sektoripõhised õigusaktid peaksid keskenduma eelkõige eesmärkidele ja sisulistele poliitikavalikutele („mida osta“). Kolmanda stsenaariumi eeliseks on õiguslike aluste kattuvuse ja dubleerimise kõrvaldamine, õigusselguse suurendamine ning ühtse hankeraamistiku loomine kogu Euroopa Liidus. Lisaks toetaks see PPA reformi üht peamist eesmärki- hankereeglite lihtsustamist, ühtlustamist ja killustatuse vähendamist.	
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	Regionaal- ja Põllumajandusministeerium esitab Euroopa innovatsioonimääruse eelnõu ning regulatiivsete liivakastide ühiste põhimõtete innovatsiooni toetamiseks ja tulevikukindla õigusraamistiku kohta järgmised ettepanekud. Nõukogu soovituse ettepanek, milles käsitletakse regulatiivliivakastidega seotud ühiseid põhimõtteid, et toetada innovatsiooni ja tulevikukindla õigusraamistiku loomist, on mõeldud eelkõige valdkondadele, mida ELi õigusaktid ei reguleeri. Seetõttu ei puuduta see tõenäoliselt otseselt toidu- ja söödavaldkonda, kuid on oluline kogu biomajanduse arendamise seisukohalt, mistõttu esitame siiski järgmised tähelepanekud. **1. Regulatiivliivakasti määratluse ühtsus ELi õigusaktides** Nõukogu soovituse ettepanekus tuuakse välja, et liikmesriikides on erinevad nii regulatiivliivakastide määratlused kui ka nende loomise ja rakendamise tingimused ning ühine käsitlus võiks vähendada sellest tulenevaid regulatiivseid tõkkeid. Nõukogu soovituse ettepanekus on regulatiivliivakast defineeritud kui struktureeritud raamistik, mis võimaldab selle tegevuses osalejatel piiratud aja jooksul katsetada innovaatilisi lahendusi kontrollitud keskkonnas ühe või mitme pädeva asutuse järelevalve all ja mis toetab tõenduspõhist regulatiivset õpet. Samas on Euroopa biotehnoloogiamääruse ettepanekus toidu- ja söödavaldkonna regulatiivliivakasti määratlus mõnevõrra erinev. Selle kohaselt on tegemist kontrollitud keskkonnaga, kus osalejad saavad enne turule laskmist kindlaksmääratud reeglite ja järelevalve alusel piiratud aja jooksul katsetada innovaatilisi tooteid, aineid ja nendega seotud protsesse ning andmeid ja muid regulatiivseid nõudeid. Erinevalt nõukogu soovituse ettepanekust ei viidata selles määratluses otseselt tõenduspõhisele regulatiivsele õppele. Peame oluliseks, et regulatiivliivakasti põhiolemus ja eesmärgid peaksid olema ELi õigusaktides võimalikult ühtselt määratletud, arvestades vajaduse korral valdkondlike erisustega. See on äärmiselt oluline just laiemas biomajanduse raamistikus, mille üheks osaks on toidu- ja söödavaldkond. Ühtne arusaam regulatiivliivakastide eesmärkidest on eriti oluline piiriülese koostöö ja liikmesriikide vahelise kogemuste vahetamise seisukohast.	Üldiselt arvestatud regulatiivliivakastide seisukohapunktides ja selgituses.
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	**2. Soovitus on tugevalt üles ehitatud riiklikule õigusraamistikule** Soovituse mitmed sätted lähtuvad eeldusest, et regulatiivliivakastide kaudu saadud kogemusi rakendatakse eelkõige riiklike õigusaktide muutmisel ning innovaatiliste lahenduste turuleviimine sõltub riiklikest lubadest. See ilmneb näiteks soovituse punktides 9 ja 10 (lk 16), kus viidatakse regulatiivliivakastidest saadud õppetundide integreerimisele riiklikku õigusraamistikku ning müügiloa saamisele liikmesriigi turul. Selline lähenemine ei arvesta piisavalt tugevalt ühtlustatud valdkondade	Arvestatud seisukohapunktis 5.9 ja selle selgituses.

	eripäraga. Näiteks toidu ja sööda valdkonnas tulenevad paljud sisulised nõuded vahetult kohaldatavatest ELi määrustest ning teatud toodete turule lubamine toimub ELi tasandil. Seetõttu võiks soovituse punktides 9 ja 10 näha ette võimaluse kasutada regulatiivliivakastidest saadud teadmisi ka ELi õigusraamistiku arendamisel ning loamenetlustes. Testkeskkondades kogutud andmed võimaldavad varakult tuvastada riske, kohandada nõudeid ning kujundada püsiva ja proportsionaalse regulatiivse raamistiku.	
Riigikantselei	Riigikantselei seisukohad Euroopa Komisjoni innovatsioonimääruse ettepaneku kohta Riigikantselei toetab Euroopa Komisjoni 9. septembril 2026 esitatud Euroopa innovatsioonimääruse ettepaneku) eesmärki parandada innovatsiooni raamtingimusi, lihtsustada uudsete lahenduste väljatöötamist ja katsetamist ning soodustada nende turuleviimist ja laiemat kasutuselevõttu. Eriti oluliseks peame selge ja paindliku õigusraamistiku loomist teadus- ja arendusteenuste hangetele, mis võimaldaks avalikul sektoril kasutada hankeid ühiskondlike probleemide lahendamiseks ja uute lahenduste väljatöötamiseks. Sarnastest põhimõtetest lähtub ka Riigikantselei ja Justiits- ja Digiministeeriumi koostatud juhend „Digiteenuse omaniku ja pakkuja valik“.[1] Samas tuleb tagada, et uus regulatsioon vähendaks hankijate õiguslikku ebakindlust ja halduskoormust ega muudaks arendustegevuse tellimist senisest keerukamaks. Riigikantselei kogemusel võimaldab ka kehtiv riigihankeõigus korraldada etapiviisilisi arendushankeid, hinnata vahetulemusi ja lõpetada ebaedukaid arendussuundi. Seetõttu tuleb uute menetlusnõuete kehtestamisel hinnata nende tegelikku lisaväärtust võrreldes olemasolevate võimalustega. Allpool on esitatud Riigikantselei esialgsed üldised seisukohad eelkõige avaliku sektori innovatsiooni ja arendushangete vaatest. *[1] https://riigikantselei.ee/sites/default/files/documents/2025-06/Digiteenuste-Juhend.pdf*	Üldiselt arvestatud seisukohtades ja nende selgitustes.
Riigikantselei	1. **Intellektuaalomandi õiguste proportsionaalset ja innovatsiooni toetavat jaotust** (artikkel 19). Toetame põhimõtet, et teadus- ja arendusteenuste hanke käigus loodud intellektuaalomandi õigused jäävad üldjuhul ettevõtjale, võimaldades lahendust edasi arendada ja turustada. Samal ajal peab avalikul sektoril olema piisav õigus lahendust kasutada, hooldada, muuta ja edasi arendada, sealhulgas teiste teenusepakkujate kaudu. Oluline on tagada ka lahenduste asutusteülene taaskasutus ning vältida sõltuvust ühest arendajast. Seda lähenemist toetab ka Eesti digiteenuste omaniku ja pakkuja valiku juhend, mis käsitleb piisavate kasutusõiguste tagamist ühe tarnijaga seotud sõltuvuse maandamise vahendina.[1] Sellest lähtuvalt peame vajalikuks täpsustada artikli 19 lõiget 4, et hankija saaks talle vajaliku ulatusega õigused selgetel ja proportsionaalsetel tingimustel. Täpsemate tingimuste rakendamist tuleks toetada riigiüleste tüüplepingutingimuste ja juhendmaterjalidega, sealhulgas sobivate avatud lähtekoodiga litsentside kasutamise võimaluste selgitamisega.	Arvestatud seisukohapunktis 5.6 ja selle selgituses.
Riigikantselei	2. **Turudialoogi ning funktsionaalsete ja tulemuspõhiste nõuete tugevamat kasutamist** (artiklid 9 ja 18). Innovaatilise lahenduse hankimisel peaks hankija kirjeldama eelkõige lahendatavat probleemi ja soovitud tulemust, jättes ettevõtjatele võimaluse pakkuda erinevaid lahendusviise. Toetame hankele	Arvestatud seisukohapunktis 5.1 ja 5.4 ning nende selgitustes.

	eelnevat turu-uuringut, mis aitab välja selgitada turu võimekuse ja võimalike lahenduste olemasolu. Turu-uuring peaks aitama hankijal hinnata ka erinevaid arendus- ja koostöömudeleid, konkurentsiolukorda ning võimalikke kulusid ja riske. Samas peavad turu-uuringu läbiviimise kord ja ulatus olema proportsionaalsed hanke keerukuse, väärtuse ja eesmärgiga, vältides liigseid formaalseid kohustusi.	
Riigikantselei	**3. Etapiviisilise arendamise ja arendustegevuse käigus õppimise põhimõtet (artiklid 20 ja 24).** Toetame võimalust hinnata arendustulemusi etappide kaupa, kohandada arendustegevust uue teadmise põhjal ning lõpetada perspektiivitu arendussuund. Samuti peame oluliseks põhimõtet, et nõuetekohaselt läbi viidud arendustegevus võib olla põhjendatud ka juhul, kui soovitud tehnoloogilist tulemust ei saavutata. Riigikantselei innovatsioonifondi projektide praktikas peab arendusriski aktsepteerimine kajastuma lisaks hankelepingutele ka juhtimis-, rahastamis- ja kontrollipraktikas. Arendusetapid peaksid toetama sisulist otsustamist ning võimaldama vajaduse korral muuta arendussuunda või teenusepakkujat. Samas tuleb arvestada, et etapiviisilist arendamist võimaldab ka kehtiv õigusraamistik, mistõttu peab uus regulatsioon säilitama vähemalt senise paindlikkuse.	Arvestatud seisukohapunkti 5.1 selgituses.
Riigikantselei	4. **Piiriüleste teadus- ja arendusteenuste ühishangete lihtsustamist (artikkel 31).** Toetame võimalusi koondada eri liikmesriikide avaliku sektori arendusvajadusi ning jagada uudsete lahenduste väljatöötamise kulusid ja riske. See võib olla eriti oluline väiksematele liikmesriikidele ning strateegiliste tehnoloogiate arendamisel, kus ühe riigi nõudlus ei pruugi olla piisav turu motiveerimiseks.	Arvestatud seisukohapunktis 5.3 ja selle selgituses.
Riigikantselei	Kokkuvõte Riigikantselei toetab Euroopa innovatsioonimääruse eesmärki suurendada avaliku sektori rolli innovatsiooni edendamisel ning luua teadus- ja arendusteenuste hangetele selgem õigusraamistik. Eriti olulised on intellektuaalomandi õiguste tasakaalustatud jaotus, probleemipõhine hankimine, turudialoog ning võimalus katsetada uusi lahendusi etapiviisiliselt. Samas tuleb vältida olukorda, kus innovatsiooni soodustamiseks kehtestatavad nõuded suurendavad hankijate halduskoormust või muudavad arendustegevuse tellimise senisest keerukamaks. Peame vajalikuks, et Euroopa innovatsioonimääruse rakendamisega kaasneks ka liikmesriikide tasandil innovatsioonihangete praktilise võimekuse tugevdamine. Riigikantselei kogemusel ei tulene innovatsioonihangete vähene kasutamine üksnes õiguslikest takistustest. Olulised kitsaskohad on menetluste keerukus ja ajamahukus, hankijate piiratud võimekus arendusriske juhtida ning organisatsioonide ja juhtide eelistus tellida juba tuntud ja selgelt määratletud lahendusi. Seetõttu peame oluliseks, et Rahandusministeerium ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium käsitleksid uue õigusraamistiku rakendamisel lisaks regulatiivsetele muudatustele ka hankijate praktilist nõustamist, riigiüleste tüüplepingutingimuste väljatöötamist, arendusriski arvestavat kontrollipraktikat ning avaliku sektori juhtide innovatsioonivõimekuse tugevdamist. Erilist tähelepanu tuleks pöörata hankijate võimekusele hinnata arendus- ja koostöömudeleid, tagada piisavad	Üldiselt arvestatud seisukohtades ja nende selgitustes.

	intellektuaalomandi õigused, vältida tarnijasõltuvust ning planeerida lahenduste edasist kasutamist ja arendamist.	
Sotsiaalministeerium	**Innovatsioonimäärus** Sotsiaalministeerium toetab eelnõu eesmärki tugevdada Euroopa innovatsioonivõimekust ning luua ühtsem raamistik teadus- ja arendushangete läbiviimiseks. Teadus- ja arendushanked võivad olla oluliseks instrumendiks, et edendada innovatsiooni tervise- ja sotsiaalvaldkonnas, sh toetada innovaatiliste toodete ja teenuste arendamist ja kasutuselevõttu. Samuti on innovatsiooni soodustamine oluline, et toetada piiriülesteks terviseohtudeks valmisolekut ja nendele reageerimist ning tervishoiusüsteemide toimepidevust. Teadus- ja arendushangete läbiviimisel ning intellektuaalomandi kommertsialiseerimist toetavate meetmete rakendamisel tuleks muuhulgas tähelepanu pöörata ka sellele, et avaliku sektori rahastatud arendustulemuste kasutusõigused ja -tingimused toetaksid nende rakendamist rahvatervise ja muudel avaliku huvi eesmärkidel. Positiivsena märgime, et eelnõus on teadus- ja arendushangete kavandamisel ja elluviimisel läbivalt arvestatud nii rahvatervise kaitse kui ka tervisejulgeoleku kaalutlustega. Teeme ettepaneku sõnastada rahvatervise kaitse eesmärk selgemalt ka artiklis 4 toodud liidu strateegiliste eesmärkide loetelus ning viia terminoloogia kooskõlla liidu aluslepingu (ELTL artikkel 168) ja olemasolevate tervisevaldkonna EL õigusaktidega.	Arvestatus seisukohapunkti 5.2 selgituses.
Sotsiaalministeerium	Toome välja mõned eelnõu artiklid, kus eelnõu teksti võiks täpsustada vältimaks sisulisi ja terminoloogilisi ebakõlasid: Art 4 p. 6 teeme ettepaneku alapunkti (c) täiendamiseks: "*the pursuit of a fair and inclusive society and a high level of human health protection*" Teeme ettepaneku täiendada artikli 4 lõikes 6 nimetatud liidu strateegiliste eesmärkide loetelu ja lisada eesmärgina inimeste tervise kaitse. See on kooskõlas ELTL artiklis 168 sätestatud eesmärgiga tagada kõigi liidu poliitikate ja tegevuste määratlemisel ning rakendamisel inimeste tervise kõrgetasemeline kaitse. Leiame, et tervisega seotud eesmärkide järjepideva arvestamise teadus- ja arendushangete kavandamisel ja elluviimisel.	Teadmiseks võetud, kasutame saadud tagasisidet nõukogu töögrupi aruteludes.
Sotsiaalministeerium	Art 28 p. 2 teeme ettepaneku alapunkti (g) sõnastuse muutmiseks: "*ensuring public health, including crisis-prepared and self-sufficient health services" asendada (g) ensuring a high level of human health protection, including preparedness for and response to cross-border threats to health and continuity of essential health services*; Teeme ettepaneku viia sõnastus sisuliselt ja terminoloogiliselt kooskõlla kehtivate EL õigusaktidega (sh ELTL art 168, määrused 2022/2371 ja 2022/2372, CER-direktiiv).	Kasutame saadud tagasisidet EL Nõukogu töögrupi töös.
Sotsiaalministeerium	Art 28 p. 3 teeme ettepaneku alapunkti (vi) täiendamiseks: *„the nature of the public interests attached to it and the potential consequences of a malfunction or malperformance, such as harm to public safety, national security, economic stability, public health, health security or fundamental rights.*“	Kasutame saadud tagasisidet EL Nõukogu töögrupi töös.

	Teeme ettepaneku lisada rahvatervis olulise avaliku huvina. See kajastab nii ELTL artikli 168 lõikes 1 sätestatud inimeste tervise kõrgetasemelise kaitse eesmärki kui ka ELTL artikli 114 lõikes 3 sätestatud nõuet tagada siseturu meetmete väljatöötamisel tervise kõrgetasemeline kaitse. Samas kui *"health security*" mõiste on kitsamalt seotud piiriülesteks terviseohtudeks valmisoleku ja nendele reageerimisega.	
Sotsiaalministeerium	**Nõukogu soovitus regulatiivsete liivakastide kohta** Sotsiaalministeerium toetab soovituse eesmärki edendada innovatsioonisõbralikku regulatiivset keskkonda ning soodustada regulatiivliivakastide kasutamist uuenduslike lahenduste arendamisel ja testimisel. Nõustume soovitustes esitatud üldiste põhimõtetega. Samas juhime tähelepanu, et tervisevaldkonnas kohaldub ravimite, meditsiiniseadmete ja muude tervisetehnoloogiate arendamisele ning turuleviimisele ulatuslik ELi õigusraamistik. Mitmes tervisevaldkonna EL õigusaktis on regulatiivliivakastid juba ette nähtud või vastavad algatused menetluses. See hõlmab muuhulgas ravimite ja meditsiiniseadmete valdkonda ning biotehnoloogia eelnõude paketiga kavandatavaid muudatusi, mis näevad ette regulatiivliivakastide loomise neljas valdkondlikus õigusaktis ning täiendavalt horisontaalse regulatiivliivakasti raamistiku. Seetõttu on oluline vältida õiguslikku ebaselgust, dubleerivaid menetlusi ning olukorda, kus soovituses sisalduvad suunised võivad olla tõlgendatavad paralleelselt või vastuolus sektoripõhiste õigusaktidega. Teeme ettepaneku täiendada soovitust sõnaselge põhimõttega, et valdkondades, kus ELi õigusakt näeb ette regulatiivliivakasti, kontrollitud testkeskkonna või muu innovatsiooni toetava eriregulatsiooni, kohaldatakse esmajärjekorras vastava valdkonna õigusakti nõudeid ning soovitust rakendatakse üksnes ulatuses, mis ei ole vastuolus sektoripõhise regulatsiooniga. Selline täpsustus suurendaks õigusselgust ja toetaks regulatiivset sidusust. Sotsiaalministeerium peab oluliseks, et innovatsiooni edendamine toimuks kooskõlas olemasoleva valdkondliku regulatsiooniga, võttes arvesse toodete ja teenuste ohutuse tagamise ning tervisekaitse põhimõtteid.	Arvestatud seisukohapunktis 5.8 ja selle selgituses. Toome seletuskirjas muuhulgas esile, et rangelt reguleeritud sektorites (nt tervishoid, ravimid ja biotehnoloogia), kus on regulatiivliivakastid juba olemas või loomisel peab olema üheselt tagatud, et horisontaalsed suunised ei tekita õiguslikku segadust, paralleelseid tõlgendusi ega dubleerivaid menetlusi. Innovatsiooni edendamine peab neis sektorites tuginema vastava valdkonna õigusaktile.

Huvigrupid

	Euroopa innovatsioonimäärus	
Ettepaneku esitaja	Ettepanek/avaldus	Arvestamine
Eesti Elektroonikatööstuse Liit	Elektroonikatööstuse Liidu tagasiside: Kas ja mil viisil on Euroopa innovatsioonimäärusega TA hangetele seatavad regulatsioonid teie vaates asjakohased? Kas TA riigihangete uus raamistik muudaks Eesti ettevõtete jaoks innovatsiooni-, teadus- ja arendusteenuste hangetel osalemist? Millised ettepaneku sätted seda toetavad või takistavad? Palume tuua võimalusel konkreetseid Eesti näiteid (ettepaneku artiklid 1–2, 4, 9–11).	Üldiselt arvestatud seisukohtades ja nende selgitustes.

	Eeldatavasti oleks innovatsioonihangete põhimõtete ühtlustamine EL majandusruumis mõistlik. EIA ei käsitle kaheetapilist TA hangete korraldust, mis võiks piiratud pakkujate hulga puhul ettevõtte jaoks kulusid optimeerida: kõigepealt avaldataks kutse huviavaldusteks ning seejärel edastataks pakkumiskutse kvalifitseeruvate huviliste ringile. Kas ja mil viisil on määruses seatud tingimused teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevusi soodustavad? Nt kuidas mõjutaks teie sektorit artikli 11 kohane piirang, mille kohaselt on TA hangetes osalemine üldjuhul avatud liikmesriikide või asjaomaste rahvusvaheliste lepingutega hõlmatud riikide ettevõtjatele ning kui vähemalt 50% TA tegevusest tuleb üldjuhul teostada vastavates riikides? Kas see parandaks või piiraks Eesti ettevõtete võimalusi välisturgudel? Raske on üheselt hinnata; eeldusel, et säilivad EL lävendid, mõjutab kohaklusel mahukamaid hankeid. Milline lähenemine intellektuaalomandi (IO) jagunemisele oleks teie vaates ettevõtete sõbralik ja lihtsustaks esimeste klientide leidmist, suurendaks tehtavaid investeeringuid ja ekspordivõimalusi? Kas artiklis 19 sätestatud põhimõte, mille kohaselt jäävad TA hanke tulemusena tekkinud intellektuaalomandi õigused üldjuhul töövõtjale ning avalik sektor ja töövõtja jagavad riske ja hüvesid turutingimustel, on teie hinnangul asjakohane? Arendava ettevõtte huvides on 100% IO jäämine ettevõttele, lihtlitsentsiga avalikust sektorist tellijale; kriisimeetmed on mõistlikult sõnastatud. Millist praktilist lisandväärtust näete EUIPO kavandatavas ELi üleses IO litsentsimise ja ülekandmise digitaalses turuplatvormis (artikkel 32 (3) b-c) võrreldes olemasolevate IO turgude, tehnoloogiasiirdeplatvormide ja vahendajatega? Täiendavas digitaalses turuplatvormis lisaväärtust ei näe, pigem oleks tegemist bürokraatliku sekkumisega vabaturu arengutesse ning täiendava kuluallikaga. Kas on arusaadav, mida mõeldakse ja milline on erinevus TA hangetel ja PCP (pre-commercial procurement) ehk kommertskasutusele eelnevatel hangetel? PCP definitsioon lk 26 on napp ja ei ole üheselt mõistetav. Milline võiks olla Eesti ettevõtete tegelik võimekus osaleda teiste liikmesriikidega ühistes TA hangetes (artikkel 31)? Milliseid takistusi tuleks ELi tasandil või Eestis vähendada?	

	Ilmselt sõltub see valdkonnast. Elektroonilise asjaajamise võimalused oleks abiks, samuti info õigeagne levitamine avanevate hanke-ärivõimaluste osas. Kuidas peaks EL toetama ettevõtteid teadus- ja arendustegevuse osakaalu suurendamisel? Liikmesriikide põhised TA tulumaksuerisused oleks ettevõtetele abiks, keskset mehanismi on raske soovitada. Millised on teie jaoks suurimad väljakutsed innovaatiliste lahenduste pakkumisel avalikule sektorile? - Kas kavandatavad reeglid võimaldavad ettevõtetel, eelkõige VKE-del, start-up'idel ja scale-up'idel, tegelikult konkureerida suurte ettevõtetega R&D hangetes? Millised konkreetsed sätted võiksid VKE-de osalemist veel piirata (artiklid 6, 15-16)? Suurtes TA hangetes võiks määratleda VKE osakaalu konsortsiumis, nagu mõned riigid seda praktiseerinud on. VKE jaoks võivad garantid artiklis 16 (dokumendis vale numbriga 10) problemaatilised olla, kui nende esitamist koos hankedokumentidega nõutakse.	
Eesti Trüki- ja Pakenditööstuse Liit	Vaatasime ettepanekut eelkõige tootmisettevõtete ja VKE-de vaatest. Eesti Trüki- ja Pakenditööstuse Liidu seisukohast soovime esile tõsta järgmised tähelepanekud. Esiteks toetame tugevalt varajase turukonsultatsiooni ning funktsionaalsete nõuete kasutamist innovatsioonihangetes. Innovatsiooni puhul peaks avalik tellija kirjeldama eelkõige probleemi ja soovitud tulemust, mitte kirjutama ette konkreetset tehnoloogiat või lahendust. See võimaldab ettevõtetel pakkuda alternatiivseid ja innovaatilisemaid lahendusi. Teiseks on positiivsed sätted, mis vähendavad VKE-de osalemisbarjääre – sh proportsionaalsed kvalifikatsiooninõuded, varasemate hankelepingute kogemuse nõude piiramine ning madalamad finantstagatised. Samas tuleks jälgida, et pakkumuste ettevalmistamise administratiivne ja rahaline koormus ei muudaks VKE-de osalemist praktikas ebamõistlikult keeruliseks. Toetame ka põhimõtet, et innovatsioonihangete hindamisel oleks kvaliteedil ja innovatsioonivääruse oluline kaal ning otsustavaks ei kujuneks üksnes madalaim hind. Intellektuaalomandi puhul peame õigeks artiklis 19 sätestatud põhimõtet, mille kohaselt jääb R&D	Üldiselt arvestatud seisukohtades ja nende selgitustes ning mõjude peatükis.

	hanke tulemusena loodud intellektuaalomand üldjuhul selle loonud ettevõtjale ning ettevõtjal säilib võimalus lahendust edasi arendada ja kommertsialiseerida. Samas peaks regulatsioon veelgi selgemalt eristama hanke käigus loodud uut intellektuaalomandit ettevõtte varasemast IP-st, ärisaladusest, tootmisprotsessidest ja know-how'st. Avaliku tellija kasutusõigused ei tohiks anda kolmandatele isikutele ligipääsu ettevõtte tausttehnoloogiale ega kahjustada selle konkurentsieelist. Artikli 11 puhul toetame eesmärki tugevdada Euroopa teadus-, arendus- ja tehnoloogilist võimekust. Samas peaks säilima piisav paindlikkus kaasata põhjendatud juhtudel spetsiifilist kompetentsi ka EL-välistest riikidest. Tööstusinnovatsioon põhineb sageli rahvusvahelistel tehnoloogia-, seadme- ja materjalivõrgustikel ning liiga jäik lokaliseerimisnõue võib teatud juhtudel innovatsiooni hoopis piirata. EUIPO kavandatava IP-litsentsimise ja ülekandmise platvormi puhul näeme suurimat lisandväärtust eelkõige juhul, kui sellega kaasneb usaldusväärne ja finantssektori poolt kasutatav ühine IP väärtustamise raamistik. Uue digitaalse platvormi loomine iseenesest ei tohiks tekitada ettevõtetele täiendavat haldus- ega andmete avalikustamise kohustust.	
Tartu Ülikool	Saadame Tartu Ülikooli ettevõtlus- ja innovatsioonikeskuse (EIK) ettepanekud innovatsioonimääruse kohta. Ülikool on TA-hangetes tihti töövõtja ja tulemustest võivad sündida hargettevõtted, nii et vaatasime eelkõige intellektuaalomandi (IO) sätteid. See on EIK sisend, mitte ülikooli ametlik seisukoht. 1. Seire ja uuringud võiksid jääda tavalise hankekorra alla. Riigiasutused tellivad ülikoolilt enamasti seiret ja uuringuid oma tarbeks. Eelnõust ei selgu, kas need lähevad edaspidi määruse alla, mis nõuab etappidena arendust mitme töövõtjaga ja tulemuse turuleviimist. Seirele see ei sobi (art 2 lg 3, art 4 lg 2). 2. IO peab saama hargettevõttesse kiiresti liikuda. Praegu võib hankija IO edasiandmisele vastu vaielda ilma tähtajata ja töövõtja kohustused, näiteks tulemuse turule viimine, jäävad IO külge ilma lõpuajata. Investorile on see takistus. Hankija võiks loa anda juba hankedokumentides või vastata 30 päeva jooksul ning kohustused võiksid lõppeda näiteks viie aasta pärast (art 19 lg 9 ja 11). 3. Kommertsialiseerimist tuleks mõista laiemalt. Kui töövõtja tulemust mõistliku aja jooksul turule ei vii, võib hankija IO teistele anda. Ülikooli tulemuse puhul võtab see aga sageli aastaid. Kommertsialiseerimiseks võiks lugeda ka litsentsi andmise, hargettevõtte asutamise ja tulemuse kasutamise edasises koostöös ettevõttega (art 19 lg 2, 6–7). 4. Hankija tasuta kasutusõigus peaks olema ainult hankija enda tarbeks. Eelnõu annab selle ka hankija tulevastele töövõtjatele, kes võivad olla hargettevõtte konkurendid (art 19 lg 4).	Üldiselt arvestatud seisukohtades ja nende selgitustes. Kommertsialiseerimise laiemat käsitlust ja hargettevõtteid oleme esile toonud seisukohapunkti 5.1 selgituses. Teadustulemuste kiiremat jõudmist turule oleme rõhutanud läbivalt.

	5. Teadlane peab saama tulemusi avaldada. Kui tulemustes on hankija konfidentsiaalset teavet, tuleb eelnõu järgi iga avaldamise jaoks küsida eraldi luba. Lihtsam oleks kokku leppida, et hankija vaatab käsikirja 30 päeva jooksul üle (art 26 lg 1). Küsisite ka IO platvormi kohta (art 32). IO kuulutusplatvorme on juba mitu ja meie kogemuse järgi sünnivad lepingud ikka inimeste kaudu. Rohkem oleks kasu sellest, kui IO väärtuse hindamiseks tekiks ühtne viis.	
Riigi Tugiteenuste Keskus	RTK toetab ühtset ELi raamistikku TA-hangetele, kuid eelnõu vajab mõnda täpsustust, et see Eestis päriselt tööle hakkaks. Komisjoni 9.09.2026 riigihangete määruse ettepanek (IP/26/1817) jätab TA-teenused oma kohaldamisalast välja, seega jääb innovatsioonimäärus TA-hangete ainsaks ELi raamiks. Seda olulisem on, et kaks määrust oleksid omavahel seotud. 1. **Piirmäär (art 2).** 216 000 € jätab suure osa Eesti TA-hangetest kõrvale. Ettepanek: lubada liikmesriigil kohaldada määruse menetlust vabatahtlikult ka alla piirmäära. 1. **Turu-uuring (art 9).** Kohustus on õige, aga andmed peavad olema struktureeritud ja ühes kohas: eForms-i väljad TA-hanke ja PCP kohta ning dokumendid riiklikus e-hankekeskkonnas, mitte hankija veebilehel. 2. **Intellektuaalomand (art 19).** IO jäägu töövõtjale, aga avaliku sektori kasutusõigus peab katma kogu riigi avaliku sektori. Liidesed ja andmeskeemid peavad jääma vabalt kasutatavaks ning tehisaru puhul tuleb täpsustada mudelikaalude ja andmete staatus. 3. **50% reegel (art 11).** ELi eelistus on õige, kuid väike hankija ei suuda reeglit kontrollida ilma selge mõõdiku ja lihtsa tõendamisviisita. 4. **TA tulemuselt kasutuselevõtuni.** TA-hanke ja riigihangete määruse innovatsioonimenetluse vahele on vaja selget silda, praegu jääb see lõhe lahti. 5. **Kriteeriumid ja jõudlusnõuded (art 15–18).** Hankijad vajavad ELi tüüpkriteeriumide teeki ja ühiseid testandmestikke, ka väikestes keeltes. RTK roll ja andmed RTK viib keskse hankijana läbi suurema osa Eesti riigi TA-hangetest. Ajavahemikus 01.10.2024–29.09.2026 avaldati TED-is 59 Eesti hanget, mille põhi-CPV on jaotises 73. Neist 41 hankes oli hankija RTK.	Teadmiseks võetud ja arvestatud seisukohtades ning nende selgitustes.

Eeldatava maksumuse järgi jagunevad hanked nii:

Eeldatav maksumus	Hankeid
alla 216 000 €	28
216 000 € ja rohkem	19
maksumust ei avaldatud	12

Alla piirmäära jääb isegi TED-is nähtavatest hangetest ligi pool, avaldatud maksumusega hangetest 28 hanget 47-st. Siseriikliku piirmäära hanked TED-i ei jõua, seega on tegelik osakaal suurem.

Enamik Eesti „TA-hangetest“ on uuringud ja nõustamine: 59 hankest 37 on uurimistöö-, labori- või nõustamisteenused (CPV 73110000, 73111000, 73200000, 73210000). Eksperimentaalarendust (73120000) oli vaid viis hanget. Näiteks Tartu Ülikooli prototüübihangete lepingud olid 71 500 €, 84 636 € ja 134 300 €, kõik alla määruse piirmäära.

Lisaks hankija rollile arendab RTK hankeprotsessi tehisaru tööriistu: Hankearu (alla piirmäära ostude tehisaru-toega töövoog), riigihangete registri kasutajatoe assistent ja hankedokumentide kontrolli agendid. Seetõttu näeme innovatsioonihanget nii tellija kui ka ehitaja poolelt.

Seisukohad ja ettepanekud

1. Kohaldamisala ja piirmäär (art 2 ja 4)

Toetame ühtseid reegleid TA-hangetele. Praegu lahendab iga riik need ise ja see takistab piiriülest osalemist.

Piirmäär 216 000 € tähendab, et Eestis katab määrus väikese osa tegelikest TA-hangetest. Ülejäänud jäävad siseriikliku korra alla ja tekib kaks paralleelset režiimi.

Kohaldamisala määrab CPV jaotis 73 (art 3 p 8). Tehisaru- ja tarkvaraarenduses on piir TA-teenuse (CPV 73) ja tarkvaraarenduse (CPV 72) vahel hägune. Näiteks Rohefoori 2. etapi hange ühendab koode 73100000 ja 72200000.

Ettepanekud

	• Lisada säte, mis lubab liikmesriigil kohaldada määruse menetlust vabatahtlikult ka alla piirmäära. Siis saab Eesti riigihangete seaduses sellele viidata, mitte reegleid ümber kirjutada. • Komisjon annab juhise, millal on tarkvara- ja tehisaruarendus TA-teenus ja millal tavaline arendusteenus. • Euroopa ettevõtluse digikukkur (European Business Wallet, art 4 lg 4) ühendada liikmesriikide olemasolevate e-hankekeskkondadega. TA-hanked ja riigihangete määruse digitaalne hanketurg peavad kasutama sama taristut, mitte eraldi kanaleid. 2. Turu-uuring (art 9) Kohustuslik turu-uuring on õige: see vähendab riski, et tehniline kirjeldus soosib olemasolevat lahendust. Hankearu arendusest on meil sama õppetund. Turu-uuring ei tohi olla eraldi etapp, mis peatab hanke ja välistab pakkujate kaasamise, vaid sama menetluse režiim, mis lõpeb varem ja kannab leiud edasi. Art 9 lg 2 p b järgi märgitakse PCP hanke pealkirjas sõnadega „Pre-Commercial Procurement“. Pealkirja tekst ei ole usaldusväärne andmeväli: seda ei saa automaatselt jälgida ega statistikas kasutada. Art 9 lg 9 järgi avaldatakse turu-uuringu dokumendid hankija veebilehel. Nii jäävad need laiali ja VKE ei leia neid üles. **Ettepanekud** • eForms-i struktureeritud väljad: TA-hange, PCP, arendusetapp, ühishange. • Turu-uuringu dokumendid, küsimused ja vastused avaldatakse riiklikus e-hankekeskkonnas sama hanke tunnusega ning seotakse hilisema hanketeatega. • Võrdse kohtlemise lihtne reegel: kõik turu-uuringus jagatud teave jõuab ka hankedokumentidesse. • Komisjoni tüüpvorm turu-uuringu kokkuvõttele. See aitab ka vaidlustuse korral. 3. Kvalifitseerimis- ja hindamiskriteeriumid (art 15–16) Toetame parima hinna ja kvaliteedi suhet ning miinimumkaale: kvaliteet vähemalt 50% ja uuenduslikkus vähemalt 15% (põhjendus 15). Toetame ka põhjenduse 14 põhimõtet, et idu- ja	

	kasvuettevõte võib tõendada finantsvõimekust riskikapitali või IO-ga ja varasemat TA-lepingut ei nõuta. Risk on, et uuenduslikkuse kriteerium muutub üldiseks vormitäiteks, sest hankijal puuduvad hindamisskaalad. RTK arendab hankedokumentide kontrolli tööriista, mis vaatab üle keskkonna-, sotsiaal- ja innovatsiooniaspektid. Masinloetavad tüüpkriteeriumid teeksid sellise eelkontrolli täpsemaks. **Ettepanekud** • Täpsustada, kas 15% uuenduslikkuse kaal on osa 50% kvaliteedikaalust. • Komisjoni tüüpkriteeriumide teek koos hindamisskaalade ja tõendusnõuetega, masinloetaval kujul. • Art 6 „kriitiliste ülesannete“ säte juurde nõuda põhjendust, et seda ei kasutataks konsortsiumide välistamiseks. • Tõendid esitatakse ühekordse esitamise põhimõttel, digikukru atesteeringutena. 4. Tehniline kirjeldus ja jõudlusnõuded (art 18) Toetame funktsionaalseid ja jõudlusnõudeid disaininõuete asemel (põhjendus 16). Tehisaru- ja andmelahenduste puhul on parim jõudlusnõue korratav test: andmestik, mõõdik ja vastuvõtulävi, mida hankija hoiab enda käes. **Ettepanekud** • Juhis, kuidas kirjutada jõudlusnõue testprotokollina. • ELi tugi ühistele hindamisandmestikele kõigis ametlikes keeltes. • Hindaja sõltumatus: hinnatav ei koosta ise oma hinnangut ega vali hindamisandmeid. 5. Riskide maandamine (art 19) Etapiviisiline arendus vähendab hankija riski kõige rohkem. Eestis tehakse seda praegu eraldi hangetena: nutipoide võrgustiku teemal oli 2024. aastal uuringu hange (leping 100 000 €) ja 2026. aastal eraldi piloteerimise hange (eeldatav maksumus 2 485 000 €, leping 1 655 000 €). Määruse konkureeriv arendus etappidena võimaldaks sama ühes menetluses, otsustuspunktidega.	

	Tehisarupilootide suurim praktiline takistus on testimine päris andmetega. Isikuandmete töötlemise alus testimisel on ebaselge ja hankija jääb pigem sünteetiliste andmete juurde. **Ettepanekud** • Komisjoni tüüptingimused etapi lõpuotsusele, lepingu lõpetamisele ja ettemaksele (VKE likviidsus). • Juhis pseudonüümitud andmetega testimiseks TA-hankes, seotud liivakastide soovitusega. • Turvariskide hindamise vorm, mida väike hankija suudab ise täita. 6. Intellektuaalomand (art 19) Toetame põhimõtet, et IO jääb töövõtjale ning riskid ja hüved jagatakse turutingimustel. See toob paremaid pakkumusi ja annab ettevõttele tulemuse, mida edasi müüa ja eksportida. Eesti riigi IT põhineb jagatud teenustel ja korduskasutusel. Kui kasutusõigus katab ainult tellinud hankijat, peab teine asutus sama tulemuse uuesti ostma. **Ettepanekud** • Avaliku sektori tasuta lihtlitsents katab kogu liikmesriigi avaliku sektori, sh kesksed hankijad, mitte ainult tellijat. • Koostalitluseks vajalikud liidesed, andmeskeemid ja API kirjeldused jäävad avalikule sektorile vabalt kasutatavaks. Nii väldime tarnijast sõltuvust ja jääme kooskõlla koostalitlusvõimelise Euroopa määrusega (EL) 2024/903. • Art 3 p 22 „tulemused“ täpsustada tehisaru puhul: treenitud mudelikaalud, peenhäälestus ja hindamisandmestikud. Avaliku sektori andmetel treenitud mudel ei tohi muutuda töövõtja ainuõiguseks. • Tagasivõtuõigus juhuks, kui tulemust ei turustata, vajab konkreetset tähtaega ja lihtsat menetlust. • Avaliku huvi erand peab hõlmama kriitilist digitaristut. Näide: X-teed arendavad Eesti ja Soome ühiselt NIIS-i kaudu avatud lähtekoodina. Selline ühisvara peab jääma avalikule poolele.	

	7. TA-hange, PCP ja kasutuselevõtt Määratlus on paberil selge: PCP on TA-hange, kus riskid ja hüved jagatakse turutingimustel ja arendus käib konkureerivalt etappidena (art 3 p 2). Hankijal on aga kolm instrumenti kahes määruses: TA-hange, PCP ja riigihangete määruse uus innovatsioonimenetlus, mis asendab innovatsioonipartnerluse. RTK kasutas innovatsioonipartnerlust 2026. aastal Sotsiaalministeeriumi hankes „Innovaatiliste lahenduste hankimine 50-aastaste ja vanemate inimeste kaasamiseks“. Kahjuks eelarve kärpe tõttu pidime hanke kehtetuks tunnistama. Suurim lõhe on üleminek TA tulemuselt kasutuselevõtule. Ostueesõigus (põhjendus 10) ei luba töövõtjat soosida ja järgmine ost on eraldi menetlus. **Ettepanekud** • Riigihangete määruse innovatsioonimenetlus aktsepteerib lõpetatud TA-hanget testimisetapina. • Või PCP-s lubatakse piiratud mahuga kasutuselevõtu valikosa. • Komisjoni ühe lehekülje otsustuspuu: millal TA-hange, millal PCP, millal innovatsioonimenetlus. 8. Juurdepääs ja 50% reegel (art 11) Toetame ELi eelistust TA-hangetes. See toetab Eesti julgeolekuhuvi ja tehnoloogilise sõltumatuse eesmärki. Eesti ettevõtetele on mõju ELi turul pigem positiivne; kolmandate riikide vastumeetmete riski võiks MKM hinnata koos ettevõtlusorganisatsioonidega. Probleem on rakendamine. Väike hankija ei suuda kontrollida, kas vähemalt 50% TA-tegevusest toimub ELis või lepinguriikides, kui mõõdik ja tõendamisviis puuduvad. **Ettepanekud** • Mõõdik: personalikulu või inimkuude osakaal. • Tõendamine: kinnitus pakkumuses, lepingutingimus ja auditiõigus, võimaluse korral digikukru atesteeringuga. • Tehisaru puhul täpsustada, kas „teostatud ELis“ tähendab inimeste või arvutustaristu asukohta.	

	• „Kolmanda riigi kontrolli“ määratlus peab olema kontrollitav tegelike kasusaajate registrist. Eestis saab seda teha äriregistrist X-tee kaudu automaatselt. • Kandidaatriikide, sh Ukraina, staatus (põhjendus 11) tuua artikli teksti. 9. Ühised piiriülesed TA-hanked (art 31) Eesti osaleb juba: Põhja-Eesti Regionaalhaigla on üks seitsmest hankijast THERESA PCP-s, viie riigi (Hispaania, Holland, Eesti, Belgia, Poola) ühishankes eeldatava maksumusega umbes 2,8 mln €, mida rahastab Horizon Europe. Hanget juhib Hispaania hankija ning vaidlused lahendatakse Navarra ametiasutustes ja Pamplona kohtutes. Eesti osaleb seni pigem kaasaminejana, mitte juhtiva hankijana. Takistused on mitme riigi õigus ja vaidlustuskord, keel, eelarveaasta ja kaasrahastuse erinevused ning maksete korraldus. **Ettepanekud** • Üks kohaldatav õigus ja üks vaidlustuskord: juhtiva hankija riigi oma. • ELi tüüpleping ühishanke osalejatele. • eForms-i ühishanke väljad, et selliseid hankeid saaks jälgida. • Koordineerimiskulu ELi kaasrahastus. 10. EUIPO IO-platvorm (art 32 lg 3 p b–c) Lisandväärtus tekib siis, kui platvorm on seotud avalike TA-hangetega. Hankija peaks enne TA-hanget nägema, kas mõne teise liikmesriigi PCP tulemus on juba litsentsitav. See hoiab ära topeltarenduse ja sobib loomulikult turu-uuringu osaks. **Ettepanekud** • Platvormi kirjed seotakse TED-i hanketeate tunnusega. • Avalik masinloetav API ja tasuta põhiligipääs (põhjendus 26). • Kasutaja tuvastamine digikukruga.	

	11. VKE-d ja suurettevõtted (art 6, 15–16) Eelnõu parandab VKE-de võimalusi: konsortsiumid, võimekuse summeerimine ja riskikapital finantsvõimekuse tõendina. Alles jäävad pakkumuse koostamise kulu (50% kvaliteedikaal nõuab mahukat sisu), mitmeetapilised läbirääkimised ja likviidsus. Hankearu eesmärk on suurendada väikeostudes osalevate ettevõtete arvu, leides pakkujad registriandmete põhjal. Sama loogika töötab TA-hangetes, kui turu-uuringu teated on struktureeritud. **Ettepanekud** • PCP esimeses etapis lühike pakkumus ja demo, mitte täismahus dokumentatsioon. • Iga etapi töö eest makstakse, ettemaks on vaikimisi lubatud. • Tõendid esitatakse ühe korra. 12. Peamised takistused ja ELi tugi Hankija poolelt on suurimad takistused vajaduse kirjeldamise oskus, vaidlustusrisk, testandmete kättesaadavus ning tehisaru- ja isikuandmete hindamiste kulu. Pakkujad ja hankijad ei leia teineteist. EL saab kõige rohkem aidata hankija tehingukulu vähendamisega: tüüptingimused, tüüpkriteeriumid, struktureeritud andmeväljad, ühised testandmestikud ja ühishangete koordineerimise rahastus. **Tehniline märkus:** art 6 lõigete numeratsioon algab 4-st ja viide „paragraph 1, second subparagraph“ ei vasta tekstile. Mida RTK saab pakkuda 1. Riigihangete registri andmete analüüs TA-hangete kohta, sh alla ELi piirmäära: mahud, väärtusvahemikud, pakkujate arv ja VKE-de osakaal. 1. Praktilised näited RTK läbiviidud TA- ja innovatsioonihangetest, sh innovatsioonipartnerlus ja etapiviisilised arendused. 2. Hankearu kui demolahendus: tehisaru-toega turu-uuring, hankedokumentide eelkontroll ja auditeeritav otsustusjälg. 3. Osalemine MKM-i töörühmas ja nõukogu töörühma seisukohtade ettevalmistamisel. Allikad	

	• Euroopa innovatsioonimääruse eelnõu, COM(2026) 567 • Nõukogu soovituse eelnõu regulatiivsete liivakastide kohta, COM(2026) 568 • Komisjoni pressiteade riigihangete määruse kohta, IP/26/1817 • Art 11 kokkuvõte, Swisscore • TED (API v3, päring 05.10.2026), Eesti hankijate teated CPV jaotisega 73, 01.10.2024–29.09.2026: 264 teadet, neist 96 hanketeadet põhi-CPV-ga jaotises 73. Hanked on eristatud menetluse tunnuse (BT-04) järgi, kokku 59. Viidatud hanked: o Innovaatiliste lahenduste hankimine 50-aastaste ja vanemate inimeste kaasamiseks, leping 653896-2026 o THERESA PCP, viie riigi ühishange (Põhja-Eesti Regionaalhaigla) o Nutipoide võrgustiku arendusprojekti uuring, 2024, leping 6960-2025 o Nutipoide võrgustiku piloteerimine, 2026, leping 495119-2026 o Rohefoori 2. etapp o Tartu Ülikooli prototüübihanked: 173198-2026, 238546-2026, 559609-2026	
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi: Kaubanduskoda) tänab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumit võimaluse eest avaldada arvamust ELi innovatsioonipaketi kohta, millega soovitakse kehtestada teadus- ja arendustegevuse hangetele ühtsed reeglid. Järgnevalt esitame oma kommentaarid ja ettepanekud ettepaneku kohta. **1. Turukonsultatsioon ja funktsionaalsed nõuded** Ettepaneku artikli 9 kohaselt peab hankija enne teadus- ja arendustegevuse hanke väljakuulutamist korraldama turukonsultatsiooni. Selle käigus annab ta ettevõtjatele kavandatavast hankest teada ja kogub teavet olemasolevate või väljatöötavate lahenduste kohta. Ettepaneku artikli 10 lõike 4 tuleb hankevajadus sõnastada lahendamist vajava probleemina. Ettepaneku artikli 18 lõigete 1 ja 2 kohaselt tuleb hankedokumentides hangitava teadus- ja arendustegevuse ning selle oodatava tulemuse omadustele esitatavad nõuded sõnastada eelistatult funktsionaalsetena. Funktsionaalne nõue kirjeldab, mida lahendus peab tegema, kuid ei määra ette konkreetset tehnilist lahendust ega meetodit. Tulemus- või tehnilisi nõudeid võib kasutada ainult siis, kui nõuet ei ole võimalik sõnastada funktsionaalsena. Kaubanduskoda toetab neid sätteid. Innovatsiooni hankimisel peaks hankija kirjeldama eelkõige probleemi ja soovitud tulemust. Hankija ei peaks ette kirjutama konkreetset tehnoloogiat ega lahendust. Meie hinnangul annavad varajane turukonsultatsioon ja tulemusele keskenduvad nõuded ettevõtjatele võimaluse pakkuda alternatiivseid ja uuenduslikumaid lahendusi. **Kaubanduskoja seisukoht:** **Toetame turukonsultatsiooni kohustust ja funktsionaalsete nõuete eelistamist.**	Arvestatud seisukohapunkti 5.2 selgituses. Kirjeldame selgituses, et hankele eelnev turukonsultatsioon võib toetada innovatsiooni hankimist. See võimaldab arvestada turul olemasolevate ja arendatavate lahendustega ning väldib konkreetse tehnoloogia või lahenduse põhjendamatut ettemääramist.

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	**2. VKEde pakkumuse koostamise koormus** Ettepanekuga vähendatakse mitmel viisil VKEde osalemistakistusi teadus- ja arendustegevuse hangetes. Artikli 15 lõike 3 kohaselt peavad kvalifikatsioonitingimused olema proportsionaalsed hanke keerukuse ja riskidega. Lõike 5 kohaselt ei tohi hankija üldjuhul nõuda varasemat kogemust teiste lepingute täitmisel. Tagatisi käsitleva artikli 16 lõikes 1 on tagatistele kehtestatud ülempiirid ja lõike 2 kohaselt vähendatakse VKEde tagatisi 50%. Kaubanduskoda peab mõistlikuks, et hangete osalemisel võetakse arvesse VKEde suurust ja suutlikkust. Samas sõltub VKEde osalemine praktikas ka sellest, kui palju aega ja raha kulub pakkumuse ettevalmistamisele. Kui pakkumuse koostamine on liiga töö- ja kulumahukas, võivad ka proportsionaalsetest kvalifikatsioonitingimustest hoolimata väiksemad ettevõtjad jääda hankest eemale. **Kaubanduskoja ettepanek:** **Palume Eesti seisukohtade kujundamisel toetada, et artikli 15 lõigetes 3 ja 5 ning artikli 16 lõikes 2 sätestatud VKEde osalemist lihtsustavad nõuded säiliksid ettepanekus vähemalt praegusel kujul.**	Arvestatud läbivalt seletuskirjas. Kasutame saadud tagasisidet EL nõukogu töögruppide aruteludes.
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	**3. Hanke käigus loodud intellektuaalomandi ja varasema Intellektuaalomandi eristamine** Ettepaneku artikli 19 lõike 2 kohaselt jäävad teadus- ja arendustegevuse hanke käigus loodud tulemuste intellektuaalomandi õigused üldjuhul töövõtjale. Töövõtja peab tulemusi kaitsma ja püüdma need turule viia. Lõike 4 kohaselt peab hankija saama tulemustele vähemalt tasuta juurdepääsu enda tarbeks. Sama juurdepääs peab olema ka hankija praegustel ja tulevastel töövõtjatel nende lepingute täitmiseks, mille hankija on sõlminud. Artikli 3 punkti 22 kohaselt on tulemused kõik hankelepingu raames tervikuna või osaliselt tekkinud väljundid, sealhulgas andmed, teadmised ja oskusteave. Kaubanduskoda peab õigeks põhimõtet, et hanke käigus loodud intellektuaalomand jääb üldjuhul selle loonud ettevõtjale ning ettevõtja saab lahendust edasi muuta. Ettepanek ei ütle aga, kuidas käsitleda ettevõtja varasemat intellektuaalomandit, ärisaladusi, tootmisprotsesse ja oskusteavet, millele hanke käigus loodud lahendus tugineb. Kuna tulemuseks loetakse ka osaliselt hanke käigus tekkinud väljund, jääb ebaselgeks, kus lõpeb ettevõtja varasem tehnoloogia ja kus algavad hanke tulemused. Ettepaneku artikli 19 lõike 4 kohane juurdepääsuõigus laieneb ka hankija tulevastele töövõtjatele. Kui see piir jääb ebaselgeks, võivad kolmandad isikud saada ligipääsu esialgse töövõtja taustatehnoloogiale ja ta võib kaotada oma konkurentsieelise. **Kaubanduskoja ettepanek:** **Palume täiendada ettepaneku artiklit 19 nii, et see eristaks selgelt hanke käigus loodud tulemusi ettevõtja varasemast intellektuaalomandist, ärisaladustest, tootmisprotsessidest ja oskusteabest.**	Arvestatud seisukohapunkti 5.6 selgituses. Kasutame saadud tagasisidet EL nõukogu töögrupi aruteludes.

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	**4. ELi välise pädevuse kaasamine** Ettepaneku artikli 11 lõike 1 kohaselt võivad teadus- ja arendustegevuse hangetes osaleda üksnes need ettevõtjad, kes on pärit ELi liikmesriikidest või riikidest, millega EL on sõlminud rahvusvahelise lepingu. Toetame eesmärki tugevdada Euroopa teadus-, arendus- ja tehnoloogilist võimekust. Tööstusettevõtjad arendavad uusi lahendusi aga tihti koostöös partneritega eri riikidest ning kasutavad ka väljaspool ELi toodetud seadmeid, materjale ja tehnoloogiat. Kui osalemise ja töö tegemise koha nõuded on liiga ranged, võib see mõnel juhul uute lahenduste loomist pigem takistada kui toetada. Lõikes 4 sätestatakse erand, mis lubab kaasata teiste riikide ettevõtjaid näiteks siis, kui ELis sobivat pakkujat ei leidu, kehtib üksnes riikidele, kellega ELil on hankeleping. Leiame, et hankijal peaks olema laiem võimalus kasutada vajaduse korral ka sellist eriteadmist, mida ELis ei leidu. **Kaubanduskoja ettepanek:** **Palume Eesti seisukohti kujundades toetada, et artikkel 11 jätaks hankijale põhjendatud juhtudel piisava paindlikkuse kaasata spetsiifilist pädevust ka ELi-välistest riikidest.**	Üldiselt arvestatud seisukohtades ja nende selgitustes.
Eesti Kaubandus-Tööstuskoda	**5. EUIPO kavandatava platvormiga kaasnev halduskoormus** Ettepaneku artikli 32 lõike 3 kohaselt peab EUIPO juurde loodav pädevuskeskus nelja aasta jooksul välja töötama vabatahtliku intellektuaalomandi väärtuse hindamise raamistiku. Samuti peab EUIPO looma ELi-ülese digitaalse platvormi, mille kaudu saab intellektuaalomandi õigusi litsentsida ja üle anda. Kaubanduskoda peab oluliseks, et intellektuaalomandi väärtuse hindamise raamistik ja platvorm ei suurendaks ettevõtjate halduskoormust. Milliseid andmeid ja millisel kujul tuleb esitada, otsustab komisjon alles hiljem rakendusaktidega. Kuigi raamistiku ja platvormi kasutamine on vabatahtlik, ei tohiks see muutuda tegelikkuses eelduseks näiteks laenu või investeeringu saamisel. Andmete esitamise nõuded peavad ettevõtjatele olema lihtsad ja proportsionaalsed. **Kaubanduskoja ettepanek:** **Palume tagada, et uus raamistik ja platvorm ei tekitaks ettevõtjatele täiendavat halduskoormust ega kohustust andmeid avaldada.**	Arvestatud seisukohtades 5.5 ja 5.6 ja nende selgitustes.

	Regulatiivsete liivakastide soovitus	
Ettepaneku esitaja	Ettepanek/avaldus	Arvestamine

Eesti Trüki- ja Pakenditööstuse Liit	Regulatiivsete liivakastide puhul peame oluliseks, et nende kasutamine ei piirduks üksnes digitehnoloogia või startup-sektoriga. Tööstusettevõtetel peaks olema võimalik kasutada neid näiteks uute materjalide, ringmajanduse lahenduste, pakendite, automatiseerimise, jälgitavuse ja tööstusliku AI testimiseks olukordades, kus innovatsiooni turule jõudmist takistab regulatsiooni ebaselgus.	Teadmiseks võetud. Selgitame täiendavalt, et Nõukogu soovituse eesmärk ei ole toetada ainult digitehnoloogiaid või start-up sektoris ning lähtub tehnoloogianeutraalsuse põhimõttest.
Riigi Tugiteenuste Keskus	Liivakastid. Soovitus peaks käsitlema avalikku hankijat osalejana ja siduma liivakasti TA-hanke välitestidega. **Regulatiivsete liivakastide soovitus** Toetame ühist määratlust ja põhimõtteid, eriti väljumisaruannet (p 10) ja tulemuste avalikustamist (p 11). Soovitus võiks aga senisest selgemalt käsitleda avalikku sektorit ise katsetajana. **Ettepanekud** 1. **Avalik hankija osalejana.** P 5 alap g mainib võimalikke avaliku sektori kliente. Sõnastada selgelt, et TA-hanke välitest võib toimuda liivakastis ja liivakasti tingimused kehtivad ka hankelepingule. 2. **Üks sisenemispunkt.** Avaliku sektori tehisarupiloodil peaks olema üks taotlus, mitte eraldi menetlus tehisintellekti määruse liivakasti (art 57), koostalitlusvõimelise Euroopa määruse liivakasti ja riikliku liivakasti jaoks. 3. **Testandmed.** Lubada liivakasti tingimustes selgelt testimist pseudonüümitud isikuandmetega (p 5 alap c). 4. **Väljumisaruanne tõendina.** Masinloetav väljumisaruanne peaks olema kasutatav tõendina hilisemas hankes, et ettevõte ei peaks sama asja uuesti tõendama. 5. **Liivakast hankemenetlusele.** Katsetada saab ka hankemenetlust ennast: tehisaru-toega hindamist ja dokumentide automaatset eelkontrolli. Hankearu põhimõte „tehisaru soovitab, reeglid piiravad, inimene otsustab“ sobib sellise katse aluseks.	Osaliselt arvestatud. Kasutame saadud tagasisidet EL nõukogu töögrupi aruteludes.